

Ima li Srbija problem sa samom sobom?

Autor prof. Ante Gradiška
08. prosinca 2015.

Naknadna odluka hrvatske vlade da zatvori granicu za izbjeglice kod Bajakova, kao i očekivana "gedžovanska" reakcija Vučićeve vlade na tu odluku, podgrijala je temu o kojoj već dugo namjeravam pisati, a koja je zadana naslovom ovoga priloga. Dakle, na koji to način Srbija ima problem sama sa sobom – a ima ga, još od početka Miloševićeve "antibirokratske revolucije".

Početak ovako zadanoga diskursa (a na neki način i završetak) mnoge će čitatelje iznenaditi – pa možda čak i šokirati. Osnovna teza ovoga prijepora je, naime, da Srbija ima problem sama sa sobom prije svega zato jer je svoje imperijalne ciljeve mogla ostvariti jedino u okviru Jugoslavije (!) – kao što ih je, uostalom, u velikoj mjeri ostvarila i u kraljevini Jugoslaviji i u Titovoj SFRJ. Zašto je tome tako?

Još od dva balkanska rata, koji su značili početak imperijalističkih napada Srbije na susjedne države u cilju proširenja svog teritorija, pa do danas, Srbija ima ozbiljne probleme samo s kosovskim Albancima, koji su – kako proizlazi iz jedne knjižice (ime sam joj odavno zaboravio, jer mi već dugo nije dostupna) izdane u Sloveniji, a prevedene nekoliko godina prije rata u Hrvatskoj - u dva balkanska rata, u drugom desetljeću prošlog stoljeća, bili izvrnuti strahovitom teroru srpske vojske. Kraljevinu Jugoslaviju ćemo ovom prigodom preskočiti, pa ćemo pokušati objasniti kako je Srbija bila privilegirana i u "drugoj Jugoslaviji".

Osnovna mantra Miloševićeve velikosrpske politike bio je naizgled uvjerljiv argument da je Srbija jedina jugoslavenska republika koju su sačunjavale i dvije "autonome republike" (što je pod Miloševićevom vlašću iniciralo nacionalističku pjesmicu "oj Srbijo od tri dela/ ponovno ćeš biti cela"), zato jer su u njima nacionalne manjine (posebno ona albanska na "Kosmetu" – kako je 20-ak godina prije raspada "Juge" skraćeno nazvana AP Kosovo) bile brojnije od srpskog stanovništva. Iz toga je proizlazio ključni argument "vožda" Miloševića i njegovih sljedbenika da

Ima li Srbija problem sa samom sobom?

Autor prof. Ante Gradiška
08. prosinca 2015.

---

bi neki oblik autonomne pokrajine morali imati i oni dijelovi Hrvatske s većinskim srpskim stanovništvom. Bila je to, međutim, jeftina politikantska manipulacija, što dokazuje i citat iz knjige političkih ogleada "Moje vjetrenjače", koju je 2006. objavio umirovljeni novinar "Slobodne Dalmacije" i moj prijatelj Stanko Bašić, iz kojeg se vidi da je srpska manjina u Hrvatskoj još odlukama ZAVNOH-a bila privilegirana, a taj status je imala doslovno do raspada Jugoslavije.

Citat: "Odlukama ZAVNOH-a Srbi u Hrvatskoj su završetak Drugog svjetskog rata dočekali kao pravno privilegirani na način da je srpska zajednica, koja je imala 10 do 15% stanovništva u Hrvatskoj, bila ravnopravna u svim elementima s onih 80-ak% Hrvata. Poseban status – udružen sa stradanjima od Pavelićeva režima – davao im je u Titovoj Jugoslaviji mogućnost stalnog pozivanja na status žrtve i stalni status ekskluzivnosti. Hrvati u Hrvatskoj – a i drugi Hrvati – postali su tako zapravo taoci Srba u Hrvatskoj, a stalna briga o 'statusu nerazvijenih krajeva Hrvatske' postali su lanac o vratu hrvatske privrede. Tako je – primjera radi – Benkovac još početkom 80-ih godina na račun 'nerazvijenih krajeva' dobio prečistač otpadnih voda za grad veličine 60 tisuća stanovnika, iako je imao nešto više od pet tisuća stanovnika. Obrovac je otprilike u isto vrijeme dobio novu veliku zgradu Doma kulture. U Zadru – gradu sa 70-ak tisuća stanovnika – nije bilo niti pomisliti za izgradnjom prečistača otpadnih voda niti o izgradnji zgrade Doma kulture. U Kninu" (kasnijem uporištu uništavanja Hrvatske) "krajem 80-ih godina izgrađen je Srednjoškolski centar, najmoderniji u bivšoj Jugoslaviji. Gradnja Tvornice glinice u Obrovcu – makar su stručnjaci dokumentirali da nema dovoljno količina boksita na tom području – mogla se tumačiti kao namjerno miniranje hrvatske privrede, jer su se veliki novci ulagali u tvornicu za koju se unaprijed znalo da će propasti".

Carta canta je talijanizam koji rado rabimo mi Dalmatinci u širem smislu: to znači da je ono što je napisano najbolji dokaz za ono što se želi dokazati. Taj izraz se isto tako može primijeniti i na Bašićevu rečenicu koja neposredno slijedi: "Tek nakon Hrvatskog proljeća Tito je – vidjevši da je koncesijama Srbima i Srbiji pretjerao – reagirao na način da je odobrio promjene Ustava, pa je u Ustavu iz 1974. Vojvodini i Kosovu data vrlo visoka autonomija u odnosu na Srbiju, na čemu mu Srbi nisu nikad oprostili. Ustavom iz 1974. godine Tito je očito htio napraviti ravnotežu prema Hrvatskoj, u kojoj je bilo sve očitije nezadovoljstvo..." Te ustupke, koje se, istini za volju, danas malo tko u Hrvatskoj usuđuje priznati, nisu iskoristili Hrvati, pritisnuti nametnutom "hrvatskom šutnjom", već prije svega kosovski Albanci (u nešto manjoj mjeri i stanovnici Vojvodine), koji su – koliko god to danas nevjerojatno zvuči – bili možda najprivilegiranija nacionalna manjina u Europi!

Nepobitna je istina da je upravo ta privilegirana manjina iskoristila benefit pruženih joj povlastica i tražila "kruha preko pogače". Zanimajući današnju tragikomičnu srbijansku politiku, istina je da su 70-ih i ranih 80-ih godina Srbi na Kosovu doista bili ugroženi. U pokrajini je tih godina doista bujao albanski nacionalizam i separatizam, pa su oni patetični "čoporativni" pohodi srpskih seljaka u Beograd bili doista potaknuti nasilnim ponašanjem "šiptarskih" (kako ih je tada

Ima li Srbija problem sa samom sobom?

Autor prof. Ante Gradiška
08. prosinca 2015.

---

većina ljudi u ostalim krajevima Jugoslavije nazivala) militantnih šovinista, od verbalnog šikaniranja, preko prijetnji smrću onima koji nisu željeli napustiti svoje domove, do fizičkog nasilja (navodno dokazano "silovanje pivskom flašom" Srbina Đorđa Martinovića, koji je vlastima prijavio tajne političke sastanke njegovih albanskih "komšija", do ubojstava. (Čak je i kulturna hrvatska pjesnikinja Vesna Parun, koja se – što je možda mnogima nepoznato – uvijek osjećala kao "jugoslavenka", jednom prilikom izjavila: "Nas su književnike ljubazno dovodili pred dom kulture na književne večeri, a nismo imali pojma što se tada događa!") Smjenjivanje godinama partijski podobnih pokrajinskih rukovodilaca Mahmuta Bakalija i Fadila Hoxe, kao i dovođenje nekompromitiranih (i jugoslavenski orijentiranih) političara poput Ramiza Kolgecija, Katjuše Jashari (da i ne spominjemo tragikomičnog Sejdu Bajramovića, ridikuloznog "vojnika Partije", kojega je Milošević – koji je tada još izigravao dosljednog komunista i "jugoslavena", da bi osigurao svoju "bazu" sljedbenika i izvan Srbije – postavio na mjesto "šerifa" autonomne pokrajine!), nije polučilo željeni efekt smirivanja političke situacije. Još prije toga u Srbiji su se i među intelektualcima očajnički tražili "pošteni Albanci" – tako je, nakon Brozove smrti, prvi predsjednik predsjedništva SFRJ bio kosovski političar i književnik (roman "Vjetar i hrast") Sinan Hasani, a u tadašnjoj "Politici" su upozoravajuće feljtone o širenju separatizma na Kosovu pisali novinari koji su se zvali Zejnel Zejneli i Halit Trnavci. Takvo stanje dovelo je na vlast bivšeg direktora banke i – po srbijanskim "mačističkim" kriterijima – običnog "šonju" Slobodana Miloševića, koji je stjecajem okolnosti, kada je, kao niži partijski dužnosnik beogradskog ogranka SK Srbije, poslan u Prištinu da smiri situaciju, vidjevši da sada već većinska i politički instruirana albanska policija "pendreči" srpske demonstrante, uzviknuo: "Ni'ko vas ne sme da bije!": za (veliko)srbe povijesna rečenica, koja je postala epitaf na grobu SFRJ.

Kosovski Albanci su se, dakle, pobunili kad su za to imali najmanje razloga – ali, bilo bi pristrano reći da razloga za to nije bilo. Preživjeli povjesničari i političari, kao i "obični ljudi" koji su tada pratili politiku, sjećaju se da je 60-ih godina, na izvanredno sazvanom "Brijunskom plenumu", Tito smijenio s ministarskog položaja Aleksandra Rankovića, koji je – sudeći po nikada dovoljno objelodanjenim navodima – do kraja života bio konfiniran u svojoj raskošnoj vili u Dubrovniku. Službena verzija je bila da je "Leka" namjeravao, koristeći svoju karizmu partizanskog komandanta i fanatičnog komunista, srušiti Tita i preuzeti vlast u zemlji. Druga – možda i vjerojatnija – politička pretpostavka je bila da je Rankovićeva smjena bila uzrokovana terorom koji je on, uz pomoć prikriivenih četnika i ostalih velikosrba, provodio na Kosmetu prethodnih nekoliko godina, provocirajući time latentni šovinizam i separatizam albanskih šovinista i separatista, koji su željeli ostvariti aspiracije tzv. "Prizrenske lige" od pred oko pola stoljeća. Šezdesete godine prošlog stoljeća bile su doista godine stanovite demokratizacije političke scene i u Srbiji, a jedan od dokaza je i taj da je o Rankovićevom "zulumu" nad "Kosovarima" opširan serijal objavljen nigdje drugdje nego u beogradskoj "Politici" - dvadesetak godina kasnije, "Politikina" izdanja (od kojih je "Intervju" bio perjanica velikosrpskog šovinizma), na čijem je čelu bio "voždov" vjerni potrčko Živorad-Žika Minović (zbog čega su rijetki srpski politički disidenti nekoć respektabilnu novinsku kuću nazivali "Žikina dinastija"), postat će partijski bilten Slobine "antibirokratske revolucije", a kasnije i leglo ratnohuškačke (prije svega antihrvatske) propagande.

Ima li Srbija problem sa samom sobom?

Autor prof. Ante Gradiška
08. prosinca 2015.

Ima tu još mnogo zanimljivih političkih konotacija – ali, možda je sad ipak najbolje vrijeme da se vratimo pitanju iz naslova. Ima li, dakle, Srbija danas problema sama sa sobom – budući da ih "debelo" ima, kakvog utjecaja imaju njezini problemi na ostale države nastale raspadom Jugoslavije?! Kako smo vidjeli, Srbija je u sklopu Jugoslavije imala problem jedino s Albancima na Kosovu i taj problem je objektivno mogla riješiti u okviru tada zadanih državnih granica, pacifikacijom neposlušne autonomne pokrajine. Danas to u Hrvatskoj zvuči šokantno, ali ako se za trenutak uživimo u ulogu neutralnog promatrača, dolazimo do neizbježnoga zaključka da je Srbija, u svom uzaludnom pokušaju da osvajačkim ratom protiv Hrvatske ostvari davni velikosrpski san o Srbiji od Subotice (u kojoj je u prvoj trećini prošlog stoljeća živjelo gotovo 80% Hrvata) do Karlobaga, začet još u famoznom "Načertaniju" Ilije Garašanina, izgubila ono što su kralj Aleksandar i Nikola Pašić imali u "prvoj Jugoslaviji", a Ranković i Tito u SFRJ (ranije FNRJ) – Hrvatsku pod kontrolom centralne vlasti u Beogradu. Ovakav scenarij je danas, blago rečeno, nezamisliv i neprihvatljiv, ali tako razmišljaju pragmatični političari pri procjeni svojih ekspanzionističkih pothvata.

Problem Slobodana ("Slobo, slobodo!") Miloševića, čovjeka bez karizme i političkog šarma, nekoga kome u nekim drugim prilikama, kako znadu reći sami Srbi, "čovjek ne bi oraj" (tj. orah) "iz ruke uzeo", jest u tome što je on precijenio svoju karizmu za jednokratnu uporabu (u trijumfalnom vihoru "događanja naroda"), pa je "zagrizao više nego što je mogao progutati", da bi konačno, nakon što je umro u snu u zatvoru u den Hagu", čak i u Srbiji uglavnom zaboravljen. Bahata procjena da je nemoguće ne pobijediti Hrvatsku svela se "na kraju balade" na srbijansku izreku "ode sanak pusti" – i to je nešto sa čim današnja Srbija mora živjeti. (U ovako zadanom političkom kontekstu nužno je razmotriti činjenicu koju su gotovi svi – osim, naravno, Srba – zaboravili. To je oružani napad NATO-pakta na Srbiju, kojim je osovina SAD-Europa po tko zna koji put – naročito poslije ove avanture – pokazala svoj politički diletantizam, ali i skrivene namjere. Naime, nakon što je svojom nezainteresiranošću doslovno žrtvovala Srebrenicu /osim nje, samo u BiH gradovi-žrtve bili su još i Bijeljina, Goražde, Fojnica... - a što da kažemo o hrvatskim gradovima i selima..?!/, zapadna je koalicija napala Srbiju tek kada /i zato jer/ je srpska strana odbila, na pregovorima u francuskom gradiću Rambouilletu, sporazum s kosovskom delegacijom, kakav je pogodovao zapadnim strateškim interesima u tom dijelu Europe /zbog sličnih interesa, uostalom, Zapad je podržao i pobunu drogiranih huligana u Ukrajini/. Dakle, SAD i Europa su kroz čitavo vrijeme agresije na Hrvatsku i BiH gledali Srbima kroz prste /nikad nisam uspio "skužiti" zašto je UNPROFOR u zadarskom zaleđu uvijek stajao sa /veliko/srpske strane barikade??!/, a kaznili su ih tek NAKON RATA, zato jer nisu udovoljili njihovim zahtjevima!)

Kad se sve zbroji i oduzme, Srbija danas, pod vodstvom "trojke" Vučić-Dačić-Vulin, ima čak veći problem sama sa sobom nego ranije.